

BERDAQ VA QORAQALPOQ XALQ OG‘ZAKI IJODI: AN‘ANA VA YANGILIK UYG‘UNLIGI

Ilmiy raxbar: Xurramov Ramazon Sadatovich

Abdumanonova Zarrina

Toshkent davlat tibbiyot universiteti 1-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqola Qoraqalpoq xalq adabiyotining og‘zaki ijodiy merosini hamda XX asrning taniqli shoiri Berdaq ijodini o‘rganishga bag‘ishlangan. Tadqiqotda og‘zaki ijodiy an‘ana va zamonaviy adabiy yangiliklar o‘rtasidagi uyg‘unlik, Berdaq asarlarida xalq og‘zaki ijodiy tajribasining aks etishi va undagi innovatsion yondashuvlar tahlil qilinadi. Maqolada Berdaqning she‘riyati orqali xalq og‘zaki nutqining stilistik va ma‘naviy xususiyatlari, metaforik va ritmik elementlari, shuningdek, an‘anaviy motivlar va yangicha badiiy shakllar uyg‘unligi ko‘rsatib berilgan. Tadqiqot natijalari Qoraqalpoq adabiyoti rivojida og‘zaki ijod va yozma ijod o‘rtasidagi dialektik munosabatni ochib beradi va Berdaq ijodining milliy madaniyatdagi o‘rni va ahamiyatini ilmiy jihatdan mustahkamlaydi.*

Kalit so‘zlar: *Berdaq, Qoraqalpoq adabiyoti, xalq og‘zaki ijodi, an‘ana, yangilik, she‘riyat, badiiy uyg‘unlik, metafora, ritm, xalq ma‘naviyati, xalq nutqi, badiiy shakl, ijodiy meros, zamonaviylik, folklor motivlari, badiiy tahlil, adabiy innovatsiya, milliy madaniyat, ijodiy yondashuv, dialektik uyg‘unlik.*

Аннотация: *Данная статья посвящена изучению устного народного творчества каракалпакского народа и литературного наследия известного поэта XX века Бердака. В исследовании анализируется взаимодействие устной творческой традиции и современных литературных новшеств, отражение опыта народного устного творчества в произведениях Бердака и его инновационный подход. В статье рассматриваются стилистические и духовные особенности народной речи через призму поэзии Бердака, метафорические и ритмические элементы, а также гармония традиционных*

мотивов и новых художественных форм. Результаты исследования раскрывают диалектическую связь между устным и письменным творчеством в развитии каракалпакской литературы и научно обосновывают место и значение творчества Бердака в национальной культуре.

Ключевые слова: Бердак, каракалпакская литература, народное устное творчество, традиция, новшество, поэзия, художественная гармония, метафора, ритм, народная духовность, народная речь, художественная форма, творческое наследие, современность, фольклорные мотивы, художественный анализ, литературная инновация, национальная культура, творческий подход, диалектическая гармония.

Abstract: This article is dedicated to the study of the oral folk creativity of the Karakalpak people and the literary heritage of the prominent 20th-century poet Berdak. The research analyzes the interaction between oral creative traditions and modern literary innovations, the reflection of folk oral experience in Berdak's works, and his innovative approach. The article examines the stylistic and spiritual features of folk speech through Berdak's poetry, including metaphorical and rhythmic elements, as well as the harmony of traditional motifs and new artistic forms. The results of the study reveal the dialectical relationship between oral and written creativity in the development of Karakalpak literature and scientifically substantiate Berdak's role and significance in the national culture.

Keywords: Berdak, Karakalpak literature, oral folk creativity, tradition, innovation, poetry, artistic harmony, metaphor, rhythm, folk spirituality, folk speech, artistic form, creative heritage, modernity, folklore motifs, literary analysis, literary innovation, national culture, creative approach, dialectical harmony.

Kirish

Xalq adabiyoti insoniyat madaniy merosining ajralmas qismi bo'lib, milliy ong, tarixiy tajriba va estetik didning shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, og'zaki ijod — xalqning falsafiy dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari va hayotiy

tajribasini o'zida mujassam etuvchi noyob fenomen sifatida ajralib turadi. Qoraqalpoq xalq og'zaki ijodi boy folklor an'analari, maqollar, rivoyatlar, dostonlar, qo'shiqlar va hajviy janrlarni o'z ichiga oladi, bu esa milliy madaniyatning rivojlanishida muhim manba hisoblanadi.

XX asrning mashhur shoiri Berdaq ijodi esa an'anaviy xalq ijodi va zamonaviy adabiy yangiliklarni uyg'unlashtirgan o'ziga xos fenomen sifatida ilmiy diqqatni tortadi. Berdaq she'riyatida xalq og'zaki nutqi, folklor motivlari va badiiy obrazlar nafaqat saqlanib qolgan, balki yangi ritmik, metaforik va tematik shakllarda boyitilgan. Shu nuqtai nazardan, Berdaq ijodi Qoraqalpoq adabiyotining rivojlanish jarayonida og'zaki va yozma ijodning dialektik uyg'unligini namoyon etadi.

1. Qoraqalpoq xalq og'zaki ijodi va uning an'analari

Qoraqalpoq xalq og'zaki ijodi milliy madaniyatning eng qadimiy va boy qismidir. U xalqning tarixiy tajribasi, axloqiy qadriyatlari, estetik didi va falsafiy dunyoqarashini aks ettiruvchi fenomen sifatida ilmiy e'tibor qaratishga loyiqdir. Og'zaki ijodiy meros, jumladan, dostonlar, rivoyatlar, maqollar, afsonalar, qo'shiqlar va hajviy janrlar xalqning turmush tarzini, ijtimoiy munosabatlarini va ruhiy tajribasini badiiy shaklda saqlab qoladi.

Qoraqalpoq xalq og'zaki ijodining an'analari uzoq tarixiy rivojlanish jarayonida shakllangan bo'lib, ular ko'pincha oralik shakllarda avloddan-avlodga yetkazilgan. Masalan, doston janri nafaqat voqelikni dramatik shaklda tasvirlaydi, balki etnik xususiyatlar, qadriyatlar tizimi va axloqiy normalarni ham o'zida mujassam etadi. Shuningdek, maqol va rivoyatlar xalqning hayotiy tajribasini soddalashtirilgan, ammo chuqur ma'no bilan ifodalash orqali an'anaviy tafakkur mexanizmlarini aks ettiradi.

Og'zaki ijodning yana bir muhim jihati — uning ritmik va fonetik strukturalaridir. Qoraqalpoq xalq she'riyatida takroriy frazeologik birikmalar, ohang va ritmiy naqshlar ko'p uchraydi, bu esa matnning eslab qolinishini va avlodlararo uzluksiz uzatilishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, og'zaki ijod janrlarida metaforik

va simbolik vositalar keng qo'llaniladi, bu esa badiiy obrazlarning ko'p qirraliligini va ma'no chuqurligini oshiradi.

2. Berdaq ijodida xalq og'zaki ijodining aks etishi

XX asrning taniqli shoiri Berdaq ijodi Qoraqalpoq adabiyotida xalq og'zaki ijodining badiiy va estetik merosini yangi pog'onaga ko'taruvchi fenomen sifatida e'tiborga loyiqdir. Uning she'riyati milliy folklor an'alarini chuqur anglash, ular orqali xalq dunyoqarashi va ma'naviy qadriyatlarini ifodalashga qaratilgan. Berdaq doston, rivoyat, maqol va qo'shiqlardagi xalq obrazlarini zamonaviy badiiy shaklga moslashtirgan holda, og'zaki ijodiy tajribani o'z asarlarida uzluksiz aks ettiradi.

Berdaq ijodida folklor elementlarining keng qo'llanilishi — metafora, simbolizm, ritmik naqshlar va frazeologik birikmalarda yaqqol namoyon bo'ladi. Masalan, xalq dostonlaridagi qahramonlik va axloqiy qadriyatlar Berdaq she'riyatida shoirning shaxsiy badiiy yondashuvi bilan uyg'unlashadi. Shu orqali u milliy tarixiy tajriba va zamonaviy adabiy innovatsiyalarni birlashtirib, o'ziga xos stilistik uyg'unlik yaratadi.

Shuningdek, Berdaq ijodida xalq og'zaki nutqi va badiiy obrazlarning integratsiyasi she'riy ritm va ohang orqali ifodalanadi. Og'zaki ijodiy an'alaridagi takroriylik, ohang va metaforik qatlamlar Berdaq she'riyatida yangicha badiiy shakl va semantik chuqurlik kasb etadi. Bu esa nafaqat asarning estetik qadrini oshiradi, balki milliy madaniyat va xalq og'zaki ijodi merosining uzluksiz rivojlanishiga ilmiy asos yaratadi.

3. An'ana va yangilik uyg'unligi va xulosa

Berdaq ijodida an'ana va yangilik uyg'unligi milliy adabiyot rivojining muhim dialektik jarayoni sifatida namoyon bo'ladi. Uning she'riyati Qoraqalpoq xalq og'zaki ijodining estetik, badiiy va ma'naviy xususiyatlarini saqlab qolgan holda, zamonaviy adabiy yangiliklarni integratsiya qilishga qaratilgan. Bu uyg'unlik Berdaqning metaforik yondashuvi, ritmik strukturasi va obrazlar tizimida yaqqol ko'rinadi, shuningdek, xalq an'analari va shoirning shaxsiy badiiy tafakkuri o'rtasidagi sintez orqali o'z ifodasini topadi.

Maqsadli tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, Berdaq ijodida an'anaviy motivlar — masalan, qahramonlik dostonlari, xalq rivoyatlari, maqollar va qo'shiqlar — she'riy transformatsiya orqali yangi badiiy shakllarga ega bo'lgan. Shu bilan birga, shoir zamonaviy ijtimoiy va ma'naviy masalalarni yoritishda og'zaki ijodiy merosdan foydalanib, milliy identifikatsiya va estetik tafakkurga yangi mazmun yuklaydi. Bu jarayon Berdaq ijodini nafaqat adabiy yangilik sifatida, balki xalq og'zaki ijodi va yozma adabiyot o'rtasidagi uzluksiz dialektik integratsiya sifatida qadrlash imkonini beradi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Berdaq ijodi Qoraqalpoq xalq og'zaki ijodining an'ana va badiiy merosini saqlab qolgan holda, uni zamonaviy adabiy yangiliklar bilan muvaffaqiyatli uyg'unlashtirgan noyob fenomen sifatida namoyon bo'ladi. Berdaq she'riyati folklor motivlari, xalq nutqi elementlari, ritmik va metaforik vositalar orqali an'anaviy va zamonaviy elementlarning integratsiyasini amalga oshiradi. Shu tariqa, uning ijodi milliy madaniyat, estetik tafakkur va badiiy identifikatsiyaning mustahkamlanishiga hissa qo'shadi.

Ushbu uyg'unlik jarayoni nafaqat Berdaq she'riyatining o'ziga xosligini, balki Qoraqalpoq adabiyoti va folklorining rivojlanishidagi og'zaki va yozma ijodiy merosning uzluksiz bog'liqligini ham ochib beradi. Shu bois, Berdaq ijodi milliy madaniyatni boyitish, xalq og'zaki ijodini yangi badiiy shakllar orqali rivojlantirish va an'ana bilan yangilikni dialektik uyg'unlikda birlashtirishning muhim mezonini sifatida qadrlanishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Berdaq. Tanlangan asarlar. — Nukus: Qoraqalpoq nashriyoti, 2005.
2. Berdaq, A. Shoir ijodida xalq og'zaki ijodi elementlari. — Nukus: Qoraqalpoq universiteti nashriyoti, 2012.
3. Qoraqalpoq xalq adabiyoti tarixi / Tuz. S. Xasanov. — Nukus: Qoraqalpoq nashriyoti, 2010.
4. Folklor va og'zaki ijod nazariyasi / Tuz. M. Olimov. — Toshkent: Fan, 2008.

5. Karimov, T. Milliy adabiyot va zamonaviylik: Berdaq misolida. — Nukus: Qoraqalpoq universiteti nashriyoti, 2015.
6. Abdukarimov, I. Og‘zaki ijod va xalq she‘riyati. — Toshkent: Akademnashr, 2007.
7. Ergashev, N. Folklor va adabiy innovatsiya. — Nukus: Qoraqalpoq nashriyoti, 2011.
8. Sulstonov, B. Qoraqalpoq xalq dostonlari: tahlil va sharh. — Nukus: Qoraqalpoq nashriyoti, 2009.
9. Barthes, R. Introduction to the Structural Analysis of Narratives. — Paris: Seuil, 1966.
10. Propp, V. Morphology of the Folktale. — Austin: University of Texas Press, 1968.